

WSTĘPNE DONIESIENIE
O POZIOMIE UŻYTKOWOŚCI WEŁNISTEJ
ODMIANY OWIEC O TYPIE CORRIEDALA KRAJOWEGO

ADAM SKOCZYŁAS, STANISŁAW JANKOWSKI

Zakład Hodowli Owiec SGGW
Kierownik: *Doc. dr A. Skoczył*

W pracy ogłoszonej w roku 1956, pt. „Droga rozwoju krajowego owczarstwa“ uzasadniono słuszność tezy o potrzebie skierowania krajowego owczarstwa na tor produkcji wełny krzyżówkowej w typie Corriedale.

W tym samym roku przystąpiono do organizacji stada doświadczalnego w gospodarstwie SGGW Żelazna dzięki czemu powstały warunki do eksperymentalnej weryfikacji wysuniętej tezy.

Było to tym potrzebniejsze, że mimo włączenia tej tezy do wytycznych do planu gospodarczego, nie znajdowała ona praktycznego odgłosu. Okazało się, że siła dowodowa argumentów nie wystarczała do pokonania bierności lub usunięcia oporów. Jest to zrozumiałe, gdyż nowa koncepcja nie natrafiła na pustkę, lecz na obszar zagospodarowany zarówno w sensie rzeczowym jak i poglądów. Wszak od lat biegł owocny proces przekształcania prymitywnej świniarki, a jego wyniki zdawały się uprawiedliwiać pozostawanie przy dawnych, przedwojennych metodach.

Wyniki te mierzono wielkością i tempem zmian w strukturze gatunkowej wełny towarowej, co do dziś odwraca uwagę od żywiołowości bieżących procesów rasotwórczych. Istota tej żywiołowości polega na dorywczych łączeniach różnych ras i typów owiec, a jej korzenie tkwią w nieprzewyciężonej dotychczas dysproporcji między gotowością finansowania przez państwo zakupu owiec hodowlanych a ich produkcją. Państwowe środki na zakup tryków od lat przewyższają wielokrotnie zdolność produkcyjną hodowli na skutek czego kupuje się wszystko „spod ręki“, pod wpływem obawy o niewykonanie planu rozprowadzenia materiału. Na skutek tego powstał typowy, hodowlany „rynek producenta“, który ma zapewniony całkowity niemal odbiór wszystkiego, co wyprodukuje. Sytuację wikła ponadto fakt, że stosunkowo małe obeznanie z produkcją wełny krzyżówkowej do niedawna bardzo utrudniało sprecyzowanie celów produkcyjnych, tak w hodowli zarodowej jak i towarowej. W całokształcie

gospodarki materiałem zarodowym czynnik świadomego kształtowania obranego typu dla przyszłego pożytku hodowli pozostał w zawieszeniu i nie mógł wywrzeć większego wpływu na istniejący stan rzeczy.

W tych warunkach przyjęto dla tworzonego w Żelaznej stada doświadczalnego następujące trzy główne założenia:

a) biologiczną zasadę pozyskania u nowej odmiany owiec krzyżówkowych wysokiej wydajności wełnistej metodą łączenia dużych merynosowych grup włosotwórczych ze znaczną zdolnością keratynizacji Leicestera należącego do ścisłej rodziny długowełnistych owiec brytyjskich, o małych grupach włosotwórczych;

b) ekonomiczną zasadę ustawienia stada na poziomie stada towarowego, czyli przyjęcie opłacalnej, towarowej procedury produkcyjnej;

c) oparte na obliczeniach przekonanie, że włączenie łatwo dostępnego merynosa krajowego w proces wytwarzania nowej odmiany owiec o wełnie krzyżówkowej umożliwia — w razie powodzenia — szerokie powielanie sprawdzonego postępowania. Wspomniana zatem sprzeczność między wielkością produkcji materiału zarodowego a wielkością i natarczywością potrzeb może być jedynie w ten sposób usunięta.

Materiały, którymi Zakład nasz obecnie rozporządza, skłaniają do przedłożenia sprawozdania z osiągniętych wyników. Warto podkreślić, że związane z tym nakłady państwa ograniczają się do jednorazowego pokrycia kosztów importu 4 tryków i 14 maciorek. Niniejsze sprawozdanie jest rozliczeniem kosztów tego importu.

Z powodu szczupłości miejsca ogranicza się ono do użytkowości wełnistej jako najważniejszej i poprzestaje na elementarnych charakterystykach liczbowych. Odnoszą się one do grupy owiec wytworzonych drogą kojarzenia meryno-podobnych owiec łowickich z Leicesterem. Potomstwo z tego kojarzenia łączono z krajowym merynosem po czym zapoczątkowano chów w sobie.

Stado macierzyste liczy około 200 maciorek. Obok niego utrzymuje się stado filialne „Służewiec“, ukonstytuowane z zamiarem doboru optymalnych technik wytwarzania w warunkach bogactwa zielonej masy. Chodzi o systemy produkcji, czym zajmuje się J a n k o w s k i.

Przedstawione dane odnoszą się przede wszystkim do poziomu użytkowości wełnistej owiec pochodzących z kojarzenia w sobie owiec nowego typu.

ILOŚCIOWY SKŁADNIK UŻYTKOWOŚCI WEŁNISTEJ

Trzeba na wstępie zauważyć, że wieloletnie średnie, lub przekroje produkcji, oddają wierniej sprawność wytwórczą, niż dane z krótkich okresów czasu. Młodość omawianego stada wyklucza możliwość posługiwania

się materiałem z wielu lat. Dlatego charakterystyki liczbowe będą się odnosić głównie do jednego rocznika, tj. rocznika 1962.

Łowicki materiał wyjściowy strzygł średnio 4,67 kg wełny potnej rocznie. Były to zatem owce dobre.

Sto maciorek z podanych kojarzeń rocznika 1962 ostrzygło średnio:

— jako młódki w wieku i odroście 10 miesięcy — 4,12 kg,

— jako przystępki w wieku około 20 miesięcy i przed wykotem w pełnym odroście rocznym — 6,67 kg.

Przy wydajności czystego włókna 60,48% odpowiada to 3,69 kg wełny na bazie prania. Średnia waga żywa wynosiła 57,36 kg. Udział wełny w procencie wagi żywej wyniósł 6,43% i był wyższy, niż przyjęty przez Kurza jako udział bardzo dobry (5%). Według projektu Gutschego elitarne merynosy w NRD powinny wykazać 2,7 kg czystego włókna. Średnia dla przystępek w Żelaznej była — przy innym sortymencie — wyższa o ponad 36%.

W stosunku do materiału wyjściowego osiągnięty przyrost średniego ciężaru runa w tym samym stadzie wyniósł 70%. O rozrzucie ciężarów run w stadzie informuje tabela 1.

Tabela 1

Rozrzut ciężarów run przystępek przed pierwszym wykotem
Variation of fleece weights of hoggets before first lambing

	Klasy ciężarów (kg)				Razem
	4,01—5,00	5,01—6,00	6,01—7,00	> 7,01	
Udział przystępek (%)	2,0	33,0	45,0	20,0	100,0

Korelacja ciężaru pierwszego runa zdjętego w wieku około 10 miesięcy z ciężarem runa kotnej przystępki w odroście rocznym wyniosła 0,63.

Średnie ciężary run tych samych maciorek przed drugim wykotem obniżyły się do 5,82 kg. Wpłynęło na to m. in. karmienie w skrajnie suchym roku, co przy bardzo lekkich glebach w Żelaznej ma istotne znaczenie. Mimo to badany rocznik dał o 0,32 kg wełny więcej niż średnia dla pozostałych maciorek w stadzie, która wyniosła 5,5 kg ($\sigma = \pm 0,71$; $V = 12,19\%$). O rozrzucie ciężarów run z drugiej, dojrzałej rocznej strzyży informuje tabela 2.

Tabela 2

Rozrzut ciężarów run w drugiej dojrzałej strzyży i rocznym odroście
Variation of fleece weights in the second year

	Klasy ciężarów (kg)				Razem
	4,01—5,00	5,01—6,00	6,01—7,00	> 7,01	
Udział maciorek (%)	30,4	39,4	21,4	8,9	100,0

Jak widać nastąpiło wyraźne przesunięcie w kierunku run lżejszych. Udział run cięższych od 6 kg zmalał z 65% do 30,3%. Niemniej udział ten nadal trzeba uznać za bardzo wysoki. Zwraca uwagę zupełny brak run lżejszych od 4 kg oraz wysoka równomierność cechy ciężaru ($M = 5,82$ kg; $\sigma = \pm 0,88$; $V = 15,12\%$). Omawiane przystępki przyniosły ponadto średnio 1,1 jagnięcia o średniej wadze żywej 4,87 kg.

Łącząc te wiadomości uzyskujemy taki oto obraz sprawności produkcyjnej tych owiec, wytworzonych drogą omawianych kojarzeń. W wieku nieco powyżej 2 lat (przeszło 47% przystępek koci się dokładnie w miesiącu urodzenia) osiąga się średnio wełny w dwu strzyżach 10,79 kg, a ponadto 1,1 jagnięcia od przystępki. Stosując klucz zamiany wełny potnej (o znanej wydajności włókna czystego) na tkaniny, podany przez Staniszkisa i Zaorskiego obliczono, że z jednej owcy tego typu na ukończeniu 2 lat życia osiąga się 9,6 mb czysto wełnianej tkaniny o normalnej szerokości i ciężarze 500 g. Są to z górą 3 kupony tzw. setki najwyższego gatunku.

JAKOŚCIOWY SKŁADNIK UŻYTKOWOŚCI WEŁNISTEJ

Jakościowa charakterystyka masy włóknistej

Wełnę stada poddano próbie technologicznego przerobu. Jej niektóre wyniki dają wgląd w jakość masy włóknistej. Jakość tę z punktu widzenia składu sortymentowego przedstawiają dane tabeli 3.

Tabela 3

Skład sortymentowy wełny ze stada RZD Żelazna
Wool grades of the Żelazna Experimental Station flock

Sortyment	AB-62	B-60	BC-58	C-56	CD-48
Udział w %	1,73	18,21	43,17	30,92	5,96

W stosunku do głównej masy surowca w sortymentach BC — 58 i C — 56, która obejmuje 74,09% całości i stanowi trzon produkcji stada — udział nadsortymentów wynosi 19,94% a podsอร์ตymentów 5,96%. Wełna ta wykazuje skłonność do przycieniania, co wymaga uwagi przy selekcji i doborze.

Nierównomierność grubości w tym przerobie próbnym ustalono na 27,1% w sortymencie głównym, 20,9% w nadsortymentach oraz 26,2% w podsортymencie. Mieści się ona dobrze w normie. Średnią długość włosów w czesaniu ustalono na 8,9 cm. Odbiega ona wyraźnie od średniej wysadności w stadzie określonej na 11,59 cm. Przyczyna znacznego skrócenia włókien zdaje się wynikać z niedoskonałości reżimu technologicznego.

nego. Próby te będą ponawiane. Orzeczenie o jakości otrzymanej przędzy głosi, że z tego surowca otrzymano przędzę dobrą w rozumieniu standardów klasyfikacji międzynarodowej.

Jakościowa charakterystyka run dokonana przez Pracownię Oceny Run w Łodzi zalicza je do run bardzo dobrych ze średnią oceną 80,6 punktów. Runa z oceną nie niżej dostatecznej dla którejkolwiek z ocenionych 11 cech jakościowych stanowią około 76,7%.

Największa liczba wysortowanych sortymentów wyniosła 4. Ciężar obrzeżyn wyniósł 10,34% ogólnej masy wełny. Udział wełny brzucha w całkowitym ciężarze runa wyniósł 9%. Poziom średniego wyrównania run w sortymencie ustalono na 20,1%, co oznacza, że wyrównanie jest dobre.

Jakościowa charakterystyka zespołów włosowych

W swych badaniach nad strukturą grup włosotwórczych omawianych owiec, Kozanecki znalazł stosunek pierwotnych do wtórnych zawiązków włosowych jak 1:9,8 z wahaniami od 1:7,6 do 1:13,9. Jest to zatem stosunek charakterystyczny dla klasycznego krosbrodu. Badania składu włosowego zespołów włosowych wykonane przez Chodźko pod kierunkiem Wójcikowskiej-Soroczyńskiej dały wyniki przedstawione w tabeli 4.

Tabela 4

Charakterystyka składu włosowego zespołów włosowych w różnych sortymentach
Characteristic of staple composition depended on wool grade

Cecha	Treść	Sortyment		
		B-60	BC-58	C-56
Grubość	średnia grubość μ	24,92	28,34	30,77
	σ	5,62	6,38	5,74
	$-V\%$	22,55	22,16	18,67
	największa różnica grubości w % znalezionej grubości najmniejszej	61,44	56,64	62,70
Długość	średnia długość w cm	14,16	14,76	14,16
	wielkość bazy długości (4 najliczniejsze sąsiednie klasy długości)	66,22%	67,09%	75,03%
Korelacja grubości i długości		0,97	0,93	0,98

Analiza tych stosunków wskazuje na to, że wełna spełnia warunki ustalone w normie.

Ponadto analityczne wnikanie we właściwości zespołów włosowych daje podstawy i impulsy do ustalenia odpowiedniego kierunku doboru i selekcji.

Wartościowy składnik użytkowości wełnistej

Osiągnięta średnia cena 1 kg wełny wyniosła 231,49 zł. Wartość zatem wełny od maciorki przy ukończeniu 2 lat życia wynosi 2497,70 zł. Zasługuje na podkreślenie, że w kwocie tej mieści się przychód za pierwszą wełnę jagnięcia w wysokości 953,77 zł. Stanowi to 38,18% ogólnego wpływu za wełnę przed pierwszym wykotem. Jest to wskaźnik znacznie wyższy od przewidywanego. Wynika to z poniechania szpicowania, dzięki czemu wełna młodzieży osiąga pełną dojrzałość rynkową i odpowiednią cenę.

Przedłożone tu dane w zupełności potwierdziły słuszność stanowiska przyjętego w pracy pt. „Drogi rozwoju krajowego owczarstwa“. Doświadczalną weryfikację wysuniętych wówczas tez trzeba uznać za zakończoną.

Obecnie pozostaje do rozważenia sprawa przeniesienia tego postępowania do szerokiej praktyki hodowlanej w kraju. Poza wysokim poziomem użytkowości wełnistej przemawiają za tym następujące względy:

a) osiągnięty poziom użytkowości mięsnej, który nie ustępuje poziomowi krajowego merynosa; odnośne szczegóły zawiera praca Kędzierskiej;

b) zastosowanie opłacalnej, towarowej procedury produkcyjnej z wyłączeniem jakiegokolwiek uprzywilejowania zwierząt w zakresie chowu i żywienia; jednoznaczność stada potwierdzono oddzielnymi badaniami;

c) społeczno-gospodarcze znaczenie skokowego wzrostu produkcji wełny bez wzrostu nakładów, co upoważnia do nadania tej doświadczalnie sprawdzonej propozycji hodowlanej rangi działania antyimportowego.

Zakład Hodowli Owiec SGGW ma przekonanie, że w ten sposób rozliczył się pomyślnie z udzielonego mu poparcia w postaci zgody na import 14 macierek i 4 tryków rasy Leicester z W. Brytanii.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЕ ДАННЫЕ ОБ УРОВНЕ ШЕРСТНОЙ ПРОДУКТИВНОСТИ
РАЗНОВИДНОСТИ ОВЕЦ ТИПА МЕСТНОГО КОРЕДАЛЯ

Резюме

Путём скрещивания ловицкой овцы с баранами лейчестер и мясно-шерстным меринсом получены метисы с нижеследующей производительностью шерсти:

Средний вес руна 10-месячных овец 4,12 кг. Средний вес годового руна маток в возрасте 2 лет при первом ягненке — 6,67 кг. Рун весящих свыше 6 кг — 65%. Выход чистой шерсти 60,48%. Сортимент в 74,09% — ВС-58 и С-56. Средняя длина годовой шерсти — 14 см. Среднее отношение $P : S = 1 : 9,8$ (1 : 7,6 до 1 : 13,9). Средний живой вес маток — 57,36 кг. Средне качество шерсти оцененной в пунктах — 80,6 при 100-пунктовой системе оценки.

Эти результаты получены в нормальных местных условиях содержания и кормления, что обеспечивает рентабельность стада. Мясная производительность метисов сближена с мясной производительностью мясно-шерстного меринса.

Приведенные данные свидетельствуют о пригодности этого рода метизации для широкого использования в овцеводстве страны.

PRELIMINARY COMMUNICATION ON WOOL UTILITY
OF A NEW VARIETY OF SHEEP OF LOCAL CORRIEDALE TYPE

Summary

A report on the experimental trial of creating a variety of sheep of a crossbred wool adjusted to the conditions and the needs of national economy.

In applying the mating of the Łowicz type sheep with rams of Leicester breed and wool meat Merino breed the following results in wool production were obtained.

The average weight of fleeces in the age and wool growth of 10 months reached 4.12 kgs. The average fleece weight of ewes after the first lamb annual wool growth at the age of about 2 years — 6.67 kgs. The percentage of fleeces over 6 kgs in weight comprised 65%. The rendement = 60.48%. Predominant (74.09%) sortiment of wool was BC-58 and C-56. The average staple length in the annual growth — ± 14 cm. Average $P : S$ ratio = 1 : 9.8 (1 : 7 up to 1 : 13.9).

The average live weight of ewes — 57.36 kgs. The average wool quality in the point appraisal is 80.6 points for the 100 possible.

These results were obtained in average rearing and feeding conditions, which secures good profitability of the herd. The meat utility of these sheep is almost like that of the wool-meat Merino. These data confirmed the assumptions of the experiment. The sheep of this type are suitable for a large propagation in the country.

STRESZCZENIE

Przedłożono sprawozdanie z doświadczalnej próby wytworzenia odmiany owiec o wełnie krzyżówkowej dostosowanej do warunków i potrzeb gospodarki krajowej.

Stosując kojarzenia owcy łowickiej z trykami rasy Leicester i merynosa wełnistomięsnego osiągnięto w produkcji wełny następujące wyniki. Średni ciężar run w wieku i odroście 10 miesięcy — 4,12 kg. Średni ciężar run maciorek przy pierwszym jagnięciu, w odroście rocznym i w wieku około 2 lat — 6,67 kg. Udział run o ciężarze wyższym niż 6 kg — 65%. Wydajność czystego włókna 60,48%. Przeważający (74,09%) sortyment wełny BC-58 i C-56. Średnia wysadność wełny w odroście rocznym — ± 14 cm. Średnia waga żywa maciorek — 57,36 kg. Średnia jakość wełny w ocenie punktowej — 80,6 punktów na 100 możliwych.

Wyniki te osiągnięto w normalnych warunkach chowu i żywienia, co zapewnia dobrą rentowność stada. Użytkowość mięsna tych owiec jest zbliżona do mięsno-wełnistego merynosa.

Dane te potwierdziły przyjęte w doświadczeniu założenia. Owce tego typu nadają się do szerokiego rozpowszechniania w kraju.